

Πατρίτσια Κολαΐτη*

Η γλώσσα προτύργιο της αυθαιρεσίας

Καμία απολύτως δυνητική κόντρα με την παράδοση δεν πρόκειται ποτέ να αποτελέσει θεμελιακό σημείο τομής και να παράσχει τα εχέγγυα μιας Ετεροτοπίας, εάν τόσο το ατομικό όσο και το συλλογικό Υποκείμενο δεν ξεμπροσιτιάσουν και δεν έρθουν σε κατά μέτωπον ρήξη με το πλέον προκεχωρημένο οχύρωμα της παραδεδομένης ιστορικότητας: την αυθαιρεσία της. Για όσο ατομικός και συλλογικός νους βολεύονται αναπαυτικά στο λίκνο παραδεδομένων "κατά σύμβαση" αληθειών, για όσο η ταξινόμηση των ανθρωπίνων σε "σωστό" και "λάθος" υπαγορεύεται από κληρονομηθέντα που δεν υπακούουν σε καμιά αιτιώδη συνάφεια, η όποια απόπειρα εξέγερσης ενάντια στα θέσφατα της καθεστώςας συντεταγμένης κοινωνίας δεν θα είναι παρά μερίκευση και μερισμός. Χωλό ημίμετρο.

Η πιο επικίνδυνη από όλες τις εκδοχές αυθαιρεσίας, φυσικά, είναι η λανθάνουσα. Εκείνη που παραλλάσσει το "κατά σύμβαση" με το ένδυμα του "αιτιώδους". Ο ανθρώπινος ενδοατομικός και συλλογικός βίος έχει δομηθεί εκ βάθρων πάνω σε τέτοιας κοπής κατ' επίφασιν αιτιότητες, αυθαιρεσίες παραλλαγής. Η υπέρτατη, η πλέον κατάφωρη αυτών είναι η ίδια η Γλώσσα.

Πουθενά αλλού το κατ' επίφασιν αιτιώδες δεν έχει υπεκφύγει τόσο αποτελεσματικά όσο στην περίπτωση της γλωσσικής ιστορικότητας. Η αυθαιρεσία των γλωσσικών σημείων (το ότι δηλαδή δεν υπάρχει καμιά αιτιακή λογική γιατί η ΓΑΤΑ λέγεται "γάτα" και ο ΣΚΥΛΟΣ "σκύλος") είναι μία από τις θεμελιώδεις ιδιότητες της φυσικής ανθρώπινης Γλώσσας. Στο ίδιο σακί βρίσκεται και η αυθαιρεσία της κανονιστικής γραμματικής, αφού με αμιγώς γλωσσολογικούς όρους τίποτα απολύτως δεν καθιστά πιο σωστό το "επειδή" από το "επειδής", το "καλύτερο" από το "καλυτερότερο" ή το "αληθές" από το "αληθή". Η κατ' επίφασιν αιτιότητα της ορθογραφίας –με το ετυμολογικό της πρόσχημα– και των απανταχόθεν γραμματικών τύπου Τριανταφυλλίδη δεν είναι άλλο από προϊόντα μια μακράς αλυσίδας κληρονομηθέντων που ο ύστατος κρίκος τους, κάπου 80.000 χρόνια πριν, φτάνει σε μία χούφτα (αυθαίρετων) πρωτο-λεξημάτων μιας (αυθαίρετης) ανθρώπινης πρωτο-λαλιάς, με τις χιλιάδες εθνικές γλώσσες, στις οποίες αποσχίστηκε μέσα στο πέρασμα του χρόνου να αποκτούν η καθεμιά την δική της (αυθαίρετη) γραπτή απόδοση. Τι κωμικό. Όλη κι όλη μια συμπεφωνημένη τυχαιότητα να διαχωρίζει τους "εγγράμματους" από τους "αγράμματους", τους "ανορθόγραφους" από τους "ορθο-γράφους", τον αμνό του Θεού από το απολωλός πρόβατο, τους "σωστούς" από τους "λάθος".

Παρακολουθώντας ένα ντοκιμαντέρ με θέμα το female genital mutilation, στάθηκα την προσπάθεια μιας γυναίκας της Φυλής των Μασσάι να εξηγήσει την αιτιακή λογική της φρικαλέας πρακτικής: υποφέρατε; την ρωτά ο δημοσιογράφος. Περισσότερο από όσο μπορείς να φανταστείς, παραδέχεται η γυναίκα με νοσηρό καμάρι. Τότε για ποιο λόγο συνεχίζετε αυτήν την πρακτική; Γιατί είναι το σωστό, απαντά εκείνη. Και γιατί είναι "το σωστό"; την ξαναρωτά. Γιατί την ακολουθούσαν και οι μανάδες μας. Οι μανάδες σας γιατί την ακολουθούσαν; Γιατί την ακολουθούσαν και οι γιαγιάδες μας. Οι γιαγιάδες σας γιατί την ακολουθούσαν; Γιατί την ακολουθούσαν και οι δικές τους γιαγιάδες. Και αυτές γιατί την ακολουθούσαν; Γιατί έτσι γινόταν από πάντα.

Υπηρετώντας τους κανονιστικούς μηχανισμούς της Γλώσσας πλειοδοτούμε υπέρ της ιστορικής σύμβασης εις βάρος της αιτιακής λογικής. Νομιμοποιούμε την πρακτική να θεωρούμε σωστό κάτι που γίνεται σήμερα μόνο και μόνο επειδή γινόταν και χθες. Και σωστό που γινόταν χθες μόνο και

μόνο επειδή γινόταν και προχθές. Ο 21ος αιώνας οφείλει να είναι ο αιώνας της ρήξης με την κατ' επίφασιν αιτιότητα των παραδεδομένων βεβαιιοτήτων. Πρέπει να είναι ως εκ τούτου και ο αιώνας της ανενδοτικής ρήξης με την φενάκη της Γλωσσικής αιτιότητας. Προγραμματική δήλωση αυτό...

* *Ποιήτρια, performer, φιλόσοφος, εκπαιδευτικός*